

Slovenski dom

Štev. 128.

V Ljubljani, v torek, 9. junija 1942-XX.

Leto VII.

Izključna pooblastilna za oglaševanje italijanskega in tujege
Izvor: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva & Ljubljana
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva & Ljubljana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Vojno poročilo št. 738: Angleški protinapadi v Marmariki odbiti

Velik vojni plen pri zadnjem zmagovitem nastopu

Uradno vojno poročilo št. 738 pravi:

Sovražnikove protiofenzivne sunke, ki so jih podpirala oklepna vozila, so gladko zavrnil naš pehotni oddelki, ki so zajeli 150 mož ter uničili nekaj oklepnih vozil in tovornih avtomobilov.

Veliki vojni plen, ki ga je prinesel zmagoviti nastop, o katerem poročila včerajšnje poročilo, vsebuje poleg pomembnih količin vojnega blaga 50 topov ter približno toliko protitankovskih topov. Med ujetniki je general, ki poveljuje X. indijski motorizirani brigadi.

Nad Akromo so naši lovci zbili 6 sovražnikovih letal, ne da bi imeli kaj izgub.

Z nastopom v preteklih dneh se štiri naša letala niso vrnila.

Italijanski in nemški oddelki so znova napadli letalska in pomorska oporišča na otoku Malti. Obsejni požari so izbruhnili na področju ciljev, ki so bili ponovno zadeti.

Preteklo noč je angleško letalstvo bombardiralo Cagliari. Nekaj stavb v središču mesta se je podrl, druge so bile poškodovane. 12 ljudi je mrtvih, 15 ranjenih. Vodenje prebivalstva je bilo hladnokrvno in disciplinirano.

Nemško vojno poročilo

Zavrtni sovjetski napadi na južnem in srednjem ruskem bojišču Srditi boji v Marmariki trajajo dalje

Hitlerjev glavni stan, 9. junija. Nemško vrhovno poveljstvo je včeraj objavilo tole uradno poročilo:

Na južnem odseku vzhodnega bojišča so madžarske čete zavrtnle ponovne sovražne napade. V zaledju srednjega odseka se je navzlic slabemu vremenu zmagovito nadaljeval napad na obkrožene sovražnikove skupine.

Na volhovskem odseku je sovražnik ponovil močne napade na silno zavarovano mostišče. V hudih bojih je bil odbit z velikimi izgubami v moštvi in orožju.

V Severni Afriki se nadaljujejo srditi boji. Izvedeni so bili ponovni, kar najuspešnejši letalski napadi na letalske in pomorske postojanke otoka Malte.

Na morju pred južno angleško obalo je bila trgovska ladja srednje mere poškodovana z bombami. Pred holandsko obalo so se v noči na 7. junij čistili min spopadli z angleškimi torpednimi čolni. Poškodovali so brez lastne izgube en sovražni čoln s topovskimi streli.

Slovesne proslave ob 23. obletnici upora na Malti

Rim, 8. junija. s. 23. obletnico protibritanskega upora na Malti so proslavili v vsej Italiji. Takrat pred 23 leti je neznan britanski jarem pritiral prebivalstvo na Malti tako daleč, da se je uprlo. Angleški oblastniki so prebivalstvu dolga desetletja dajali večne obljube, toda stanje se ni nič zboljšalo. Takšno je stanje malteškega prebivalstva tudi danes. Danes, ko je Italija v polnosti svojih vojaških in političnih sil, ponovno poudarja svoje stoletne pravice do Malte. V vojnem načrtu, ki ga Italija danes dosledno in junaško izvaja, tvori Malta eno prvih točk. Zato so na vseh proslavah z ganotiem počastili spomin tistih malteških junakov, ki so morali žrtvovati svoje življenje 7. in 9. junija 1919. Vsi ti so padli v večno slavo Italije in fašizma.

Pogodba o obrtniškem sodelovanju med Italijo in Bolgarijo

Sofija, 9. junija. s. V trgovskem ministru so včeraj sklenili pogodbo za sodelovanje med italijansko in bolgarsko obrtjo. V prisotnosti bolgarskega trgovskega ministra Zaharijeva in italijanskega ministra Magistratia sta sporazum podpisala nar. svetnik Pietro Gazzotti, predsednik fašistične obrtne zveze, in predsednik bolgarskega obrtništvstva Vekilov. Pogodbo prevečajo načela skupnosti, ki združuje vse pridelovalne sile nove Evrope, in je posvečena razvoju ter izmenjavi obrtnih izdelkov, strokovni izmenjavi ter propagandi v raznih obrtnih strokah obeh držav. Predsednik obrtne zveze je v spremstvu vojaškega odposlanca položil lovorjev venec pred spomenikom padlih bolgarskih vojakov in na italijanskem vojaškem pokopališču. Nato je vodil otvoritev razstave italijanskih umetnostnih majolik gospe Anne Bozolo v dvorani italijanskih del »Pro oriente«. Pri otvoritveni slovesnosti razstave, ki vzbuja živahno zanimanje, so bili še italijanski poslani, mnogi bolgarski odličniki in številna ljudska množica.

Madžarska zelenjava in sadje za Nemčijo

Berlin, 9. jun. s. Pred kratkim je bila podpisana pogodba, po kateri se je Madžarska obvezala, da bo Nemčiji dajala vse presežke svojega sadja in zelenjave. Potrebne hladilne vozove za prevoz sadja in zelenjave v Nemčijo bodo dale madžarske državne železnice.

Seja medministrskega odbora za preskrbo in cene

Pod Mussolinijevim predsedstvom je odbor sklepal o položaju prehrane glede na novo žetev, o cenah kmečkim pridelkom, o omejitvi izdelovanja sladkarij in o zagotovitvi zadostnih količin semenskega krompirja

Rim, 9. junija. s. Pod Ducejevim predsedstvom je v Beneški palači 6. junija ob 17. do 19.30 ter 8. junija ob 17. do 19. imel sejo medministrski odbor za vzporeditev, preskrbo, razdeljevanje in za cene. Navzoči so bili tajniki stranke, finančni, kmetijski, prometni, korporacijski minister ter minister za menjavo in valute, podtajnik za notranje zadeve, za pravosodje in za vojno izdelavo, glavni komisar za ribištvo, predsedniki fašistovskih delodajalskih in delojemalskih združenj kmetijskih in industrijskih delavcev ter trgovinskih nameščencev.

V začetku je odbor razpravjal o položaju prehrane, o čemer je poročal minister za kmetijstvo. Odbor je vzel na znanje, da se program za pokritje potreb z novo žetvijo pravilno uveljavlja. Odbor je tudi z zadovoljstvom ugotovil, da zadovoljivo poteka razdeljevanje zgodnjega krompirja po posebni organizaciji, ki ureja dotok pridelave v središča porabe. Glede zelenjavnega in sadnega trga je odbor poudaril, da državna ureditev cen za zelenjavo in za sadje odgovarja brezpogojno nujnosti, da morajo ti pridelki biti dosegljivi vsem slojem potrošnikov in da je treba cene različnim kmečkim pridelkom izenačiti. Še enkrat so potrdili sklep, da je treba sedanje določene cene v celoti ohraniti in da jih morajo strogo spoštovati pridelovalci in trgovci. Kmetijski minister je poročal o uveljavljanju se organizaciji za nadzorstvo in vodstvo preskrbe z zelenjavo in sadjem po mestih, da se tem zagotovi potrebno blago za običajno porabo.

Nato je odbor sklepal o izdelovanju sladkarij. Odbor šodi, da je nujno potrebno, da se v tej industrijski panogi še strožje omeji poraba nekaterih eurovin, ki je bila že omejena s poprejšnjimi ukrepi kmetijskega ministra. Zaradi tega in pa da bi se točneje izvedenim poenotenjem vrst sladkarij dosegli lažje in uspešnejše nadzorstvo nad kakovostjo izdelkov in nad cenami, so sklenili, da bo od 1. julija letos dovoljena izdelava in prodaja samo določenih sladkarij in to po cenah, ki jih bo določila oblast. Odbor je kmetijskega ministra pooblastil, da s posebnim ukrepom izdela seznam teh izdelkov in določi cene.

Nadaljnje razpravljanje se je nanašalo na semenski krompir. Kmetijski minister je prikazal razdeljevanje semenskega krompirja v pretekli saditveni dobi. Razdeljene so bile dosti večje množine izbranega, uvoženega in doma pridelanega krompirja. Toda te količine vseeno niso zadovoljile povečanih zahtev pri kmetovalcih. Zaradi tega je minister določil vse potrebno, da za setev v letu 1942-43 zagotovi čim večjo množino semenskega

krompirja in poskrbi za red pri razdeljevanju.

Na koncu je odbor razpravjal o cenah kovinskih odpadkov, ki ne vsebujejo železa. (Odpadki bakra, cina, niklja, aluminija, svinca, kositra, magnezije). Sklenil je, da se ne sme dovoliti nobeno zvišanje uradno določenih cen za to blago. Pooblastil je finančnega ministra, da poskrbi za plačilo morebitnih primanjkljajev pri stroških za zbiranje bakrenih odpadkov. Cene neželeznih kovinam, polizdelkom ter izdelkom, morajo zaradi tega ostati neopremenjene.

V razpravo so posegli: tajnik stranke, ministri Pareschi, Di Revel, Riccardi, podtajnik Amicucci, Pascolato, Puzolu in drugi.

Prihodnja seja odbora bo 21. junija ob 17.

Vesti 9. junija

V Sofiji je včeraj bil velik telovadni in športni nastop gojencev italijanskih šol v Sofiji. Nagrade najboljšim gojencem je delil italijanski poslanik v navzočnosti zastopnikov bolgarske vlade.

S tem, da je Mehika napovedala vojno Japonski, Italiji in Nemčiji, je skočila v temo in gre zelo hudim neznanam naproti. Ta sklep je bil sprejet očito pod pritiskom Združenih držav, je povedal včeraj zastopnik japonske vlade Hori.

Da bi odpravili zemljepisna imena v zasedenih ozemljih, ki spominjajo na angleške, ameriške in holandske vdore, je japonski ministerski svet imenoval poseben odbor, ki bo vprašanje proučil in predlagal nova imena.

Iz Buenos Airesa poročajo, da bo poraba bencina v Združenih državah od 1. julija dalje omejena. Prav tako bodo omejili avtomobilski promet. Samo tistim bo dovoljeno voziti se, ki bodo dokazali resnično potrebo.

Vloge po nemških hranilnicah so v preteklem letu narastle na 11 milijard mark. Ze v početku letošnjega leta so vloge narastle za 50% v primeri z lanskim letom.

Veliko zborovanje je bilo v Pragi in so na njem obravnavali nujnost zvestobe Čehov Nemčiji. Govorniki so slavili predsednika Hacha in napadali Beneša. Na zborovanju sta govorila predsednik vlade Krejčí in propagandni minister Muravec.

Maroški kalif je zapustil Barcelono in se odpravil v Madrid ter Algeiras, od koder se bo vrnil spet v Maroko.

Japonski oddelki so se v varstvu vojnih ladij nepričakovano izkrcali na južnem filipinskem otoku Basilan. Ameriški in filipinski vojniki so pebegnili na bližnje griče. Ko so jih Japonci ušli niso ti vojniki še nič vedeli, da je glavna filipinska trdnjava Corregidor padla.

Med Hongkongom in Japonsko je bil obnovljen brzojavni promet in železniška proga od Kantona proti Hongkongu.

V japonsko luko Kobe je prispelo okrog 100 angleških državljanov iz Mandžukva, ki so bili internirani po raznih mandžurskih mestih in jih bodo zdaj zamenjali z japonskimi državljani, ki so bili internirani v Siamu, pa bodo konec tega meseca poslali v portugalsko Vzhodno Afriko.

Številno delavstvo v nemškem kmetijstvu je v zadnjih dveh letih naraslo za okrog 25%.

Turška vlada je prepovedala vsem svojim ladjam plovo po tujih morjih brez posebnega vladnega dovoljenja.

Ameriška vojna napoved Madžarske ne razburja

Budimpešta, 8. jun. AS. Objava vojne napovedi Združenih držav Madžarski ni med madžarsko javnostjo vzbudila nobenih razburjenj. Madžarski politični krogi pravijo, da je Madžarska kot zaveznica sil osi videla v sovražnikih Italije in Nemčije zmerom tudi svoje lastne sovražnike in zato washingtonska vojna napoved prav v nobenem pogledu ne spreminja dejanskega stanja. Predsednik dolarske demokracije, piše »Magyar Orszag«, ve, da je Madžarska zvesta svojemu tisoletnemu civilizatoričnemu izročilu in se bo zato še dalje borila ob strani sil osi, dokler ne bo dosežena zmaga nad boljševizmom in njegovimi bogataško-judovskimi zavezniki.

Nemci se bore za pravico do življenja

München, 9. junija. s. Dr. Ley, voditelj nemške delovne fronte, je v Rosenheimu govoril ob okroglnem dnevu hitlerjevske stranke. Dejal je, da je cilj boja, v katerega so Nemci zapleteni, zmaga nad judovstvom. Nato je dostavil: »Mi imamo premalo prostora, da bi hranili 85 milijonov Nemcev, toda to ne pomeni, da bi bilo 20 milijonov Nemcev preveč. Zakoni narave pravijo, da mora tisto, kar velja in kar sestavlja najbolj del stvarstva, živeti. Zaradi tega imamo torej mi Nemci pravico do življenja in za to pravico do življenja se vse nemško ljudstvo bori.«

Nemško meso in žito za Finsko

Helsinki, 9. jun. s. Pogajanja med Finsko in Nemčijo ogleda pošiljanja mesa na Finsko so zaključena. Nemčija se je obvezala, da bo v kratkem poslala živino in meso v Škattah za finsko vojsko. Minister za prehrano Ramsay se je vrnil v Helsinki in tisku izjavil, da je Nemčija obljubila, da bo poleti 1942 in za zimo 1942-1943 poslala velike množine žitaric, zlasti rži, pšenice in ječmena.

Vojne izgube v maju

Rim, 9. junija. s. Vrhovno poveljstvo poroča: Vojne izgube v maju in tiste, ki jih ni v poprejšnjih seznameh, pa so do 31. maja prišle glede njih določene listine in podatki, znašajo: Vojska in milica: Severna Afrika: padlih 109, ranjenih 117, pogrešanih 186; Rusija (osmi seznam): padlih 79, ranjenih 215.

Balkan: padlih 475, ranjenih 783, pogrešanih 78; Mornarica: padlih 26, ranjenih 32, pogrešanih 99; Letalstvo: padlih 50, ranjenih 88, pogrešanih 37.

Seznam padlih so objavljeni v posebnem dodatku k včerajšnji izdaji lista »Le Forze Armate«. Seznam z Balkana vsebuje tudi 82 imen s parnika »Galatea«. Ta imena v aprilskem seznamu niso bila objavljena.

Slavnim bojevcem in njihovim rodbinam velja ganjena in nevenljiva hvaležnost domovine.

Pomen posvetov med Hitlerjem in madžarskim ministrskim predsednikom

»Nobena sila ne bo preprečila Madžarom, da se ne bi bojevali ob strani Nemčije in Italije do popolne zmage«

Budimpešta, 9. jun. s. Snoči se je vrnil v Budimpešto madžarski ministerski predsednik de Kallay, ki je bil te dni pri Hitlerju v njegovem glavnem stanu. Na železniško postajo so prišli pozdraviti člani madžarske vlade ter nemški poslanik v Budimpešti.

Uradni »Budapesti Ertesite« piše pri tej priliki, da so razgovori med nemškimi in madžarskimi vojaškimi izvedenci potekali v ozračju toplega prijateljstva ter da so ponovno dokazali popolno soglasnost naziranj glede vprašanj, ki zadevajo zavezniški državi. Razgovori — nadaljuje uradna agencija — pri katerih so se dotaknili tudi splošnih političnih in vojaških vprašanj, so se v prvi vrsti nanašali na madžarsko-nemško vojaško sodelovanje na vzhodnem bojišču, kjer se danes Evropa bori proti boljševiški nevarnosti. Kakor za osne sile, tako je rešitev pred boljševiško okužbo tudi za Madžarsko vprašanje življenjske važnosti, in nobena sila na svetu ne bo mogla preprečiti madžarskemu narodu, da se

ne bi še naprej boril ob strani Nemčije in Italije, dokler ne bo izvojevana popolna zmaga.

Berlin, 9. jun. s. Berlinsko časopisje poudarja važnost in pomen Hitlerjevega sestanka z madžarskim ministrskim predsednikom de Kallayem ter podčrtava, da je bil pri tej priliki podrobno proučen politični in vojaški položaj, ter da so razgovori potekali v duhu zgodovinskega prijateljstva in tovarštva v orožju, ki veže Nemčijo in Madžarsko. »Vse od začetka velikih bojev v letošnji pomladi na vzhodnem bojišču,« piše »Deutsche Allgemeine Zeitung«, so nemška uradna vojna poročila ponovno omenjala, kako dragoceni in učinkoviti prispevek so dali madžarski oddelki. Med narodi jugovzhodne Evrope, ki se danes bore ob strani osnih držav, Madžarski ni mogla in tudi ni hotela izostati. Prvi obisk sedanjega madžarskega ministrskega predsednika in zunanje ministra de Kallaya pri Führeru je bil izraz naravne vzajemnosti, ki je bila vprav v teh dneh podčrtana po ameriški vojni napovedi Madžarski, Romuniji in Bolgariji.

Načrti za cestna dela v novih italijanskih pokrajinah

Rim, 9. jun. s. Pod predsedstvom ministra za javna dela se je včeraj sešel upravni odbor Avtonomne družbe za ceste. Odbor je razpravjal o številnih načrtih hza izboljšanje državnega cestnega omrežja ter odobril med njimi tudi načrte za ceste v novih pokrajinah.

Angleške in ameriške vojne naloge v letu 1942

Buenos Aires, 9. junija s. Stotnik Fielding, vojaški razlagalec pri kolumbijski radijski družbi, je v ameriškem mesečniku »Look« napisal članek, v katerem pravi, da bi zavezniki lahko člane izgubili v letu 1942 in da bi sile Osí utegnile zmagati. Letošnje leto je odločilno leto, kajti ameriška vojna proizvodnja in vežbanje vojakov še nista dosegla vrhunca, prevozi pa so v žalostnem stanju. Udeležba Združenih držav v vojaških operacijah more že po svoji naravi biti le prav omejena. Glavna ovira za popoln vojaški razvoj Združenih držav je še zmeraj njeno brodogeje. S sedanjim brodogejem ni možno prevažati vojnega blaga in moštven na bojišča tako hitro, kakor bi bilo potrebno. Če povzamemo naloge, ki jih morajo zavezniki l. 1942 rešiti, pridemo do tega sklepa: dobiti moramo bitke na vseh področjih, v izdelavi, v prevozi in v pravih vojaških operacijah.

Pomanjkanje ladij v Angliji in v Ameriki

Buenos Aires, 9. junija. s. Britanski minister za vojno izdelavo, Litleton, ki se zdaj mudi v Washingtonu, je v nekaterih svojih izjavah, ki najbolj zaskrblieni zaradi pomanjkanja ladij in »da se jima dozda še ni posrečilo najti nobene rešitve za ta vprašanja.«

Švicarska pohvala strogim vojnim ukrepom v Italiji

Bern, 9. jun. s. List »Basler Nachrichten« je objavil dopis o strogih vojnih ukrepih v fašistični Italiji, ki se raztezajo na vsa področja narodnega življenja. Dopisnik poudarja, da bodo odloki, ki jih je najavil državni podtajnik za korporacije Lombassa glede takih lenuhov, ki niso nič prida v sedanjem položaju, prav kmalu uveljavljeni. Med drugim omenja tudi »čistot« v rimski bogataški četrti Via Vittorio Veneto in zapiranje tamošnjih kavarn in pivnic. Dodal je še, da je rimska policija v zadnjih dnevih po ulicah preiskovala mnoge meščane, da bi se prepričala, ali so opravili vojaško službo in se bavijo s koristnim delom za narod.

Pametna politika turške vlade

Carigrad, 6. junija. s. List »Tašviri Efkar« razpravlja v svojem uvodniku o politiki, ki jo je turška vlada vodila v času sedanje svetovne krize in se ji je tako posrečilo obdržati dobre odnose z vsemi vojskujočimi se strankami. Za zgled uspeha te politike navaja list pogodbo z Nemčijo, ki je dala Turčiji kredit 100 milijonov mark za nakup vojnega materiala, dalje pa navaja tudi trgovsko in plovnobno pogodbo z Italijo. List se potem bavi s podaljšano pogodbo z Italijo. Mi, piše, imamo dobro razvito trgovinsko izmenjavo z Italijo in zadnja leta se je izmenjavna močno povečala, posebno glede industrije. Obnovitev trgovinske pogodbe navzile sedanji vojni ima še večji pomen. Italija bo v Turčijo lahko izvažala ročne izdelke. List končuje z ugotovitvijo, da sta trgovski pogodbi z Italijo in Nemčijo na vsak način dejanji, ki bosta Turčiji omogočili daljši mir.

Iz zgodovine sodne oblasti v Ribnici

»Trdanov mlin« v Zlebiču je bil mejnik med ribniškim in ortneškim gospodstvom

Ribnica, 9. junija.

Urbar je bil v srednjem veku za vse podložnike sodni in davčni kodeks. V njem je bila zapisana »pravda« podložnih kmetov in te odločbe so delile kmetom milost in nemilost skozi vsa stoletja. Le v neznatnih stvareh so te odločbe spreminjali, ker so izšli kasneje državni zakoni, ki so od časa do časa spreminjali urbarske zakone in katerim so se morali pokoriti tudi graščaki sami. Ne samo nad osebno svobodo, ampak celo nad življenjem podložnikov so imeli graščaki po urbarskih določbah svoje pravice.

Niso pa imele vse graščine enake sodne pravice, posebno kar se tiče smrtnih obsodb in njene izvršitve. Tako je bila velika razlika med pravicami ribniške, ortneške in breške graščine. Poslednja sploh ni imela sodne oblasti, ortneška pa samo pravico preiskave, dočim ribniška tudi izvršitve kazni.

Ze v urbarju kočevskega gospodstva iz leta 1574. stoji določba o kazenskem pravu. Kočevje in nekatera mesta in trgi so imeli krave sodnije. Te so bile v Črnomlju, Zuzenberku, Ribnici in Turjaku. Svetovalci iz teh krajev pa so morali na posvetovanja v Kočevje.

V grajskih določbah v Veliki in Mali gori je imel vsak kmet pravico pasti prašiče. Če je dal kdo svojega prašiča drugemu v rejo ali pašo in ni imel stalnega bivališča v ribniški sodniji, je moral plačati od starega prašiča dve črni petajci, od mladega pa eno. Polharii so morali dajati gradu iz svojega gozda letno po 6 polhov. Lov je imel samo graščak, ribolov v Ribnici, Bistrici in Sajevcu je bil prav tako graščakov, vendar je bilo dovoljeno loviti ribe tudi podložnikom. Graščak je le skrbel, da potoka niso preveč opustošili. Ob cerkvenih prošenjih je graščak pobiral stopnino. Vsak krčmar iz trga je moral dati ob sv. Juriju graščaku po 25 kron, ostali krčmarji izven ozemlja grajske sodnije pa so se morali na ta dan predstaviti graščaku in mu plačati en renski goldinar in 40 kron. Od zaklane živine so dajali graščaku jezik in noge, pri tem pa je bil kmet pogoščen v gradu s kozarcem vina in hlebčkom kruha.

Mesariji so bili dolžni klati graščakom vso živino. Od zaklane goveda so dobili eno pečenko, od prešiča tri klobake, za zakol ovce pa kosilo. Grajsko sodišče v Ribnici je razsojalo vse tožbe in pritožbe na kvaterni petek. Kravne sodbe so izvrševali zapriščeni krvni sodniki, za prisednike pa so bili uglednejši ribniški tržani. Krvavi sodnik in krvnik sta prišla iz Ljubljane. Vislice so stesali in postavili vaščani iz Brež.

Starejši Ribničani še znajo pripovedovati marsikaj zanimivega iz te dobe, tako tudi o sporu med ortneško in ribniško graščino. To je bilo leta 1660.

Po določbah urbarja ortneške graščine iz leta 1589., ki se nahaja v ortneškem arhivu, je imelo ortneško gospodstvo pri malefičnih osebah voditi samo preiskavo, v končno obsodbo pa je moralo tako osebo izročiti na običajnem kraju pri Trdanovem mlinu v Zlebiču sredi brvi, ki je vodila čez potok Tržiško. Takrat sta se obe graščini pričeli za mejo. Lastnik Ribnice, grof Trilek, je dal leta 1700 premakniti ortneški mejnik pri tem mlinu, kar je pomenilo preprij. Tako je ta mlin postal predmet procesov.

Tako je prišlo med graščinama do prerekanja zaradi neke Marijete Maroltove, katero je cesarski sodnik Janej Florjančič obsodil na smrt zaradi umora lastnega otroka, katerega je zakopal. Ortneško sodišče je prosilo ribniško gospodstvo, naj sprejme to zločinko, toda to je ni hotelo, ker si je ortneško gospodstvo lastilo sodne pravice, ki pripadajo le ribniški graščini. Ortneško gospodstvo se je sklicevalo na nekatero podobno primere čes, da so bile že prei nekatero osebo na Ortneku »mučene in natezane« in šele, ko so jih spoznali malefičnim, so jih izročili ribniškemu sodišču. Navajali so, da je po členu 6. deželnega sodnega prava vsak lastnik deželnega reda upravičen, sumljivo osebo natezati in mučiti, da izve resnico. Vesp sor se je poravnal, ko se je grof Lichtenberg kot lastnik Ortneka popolnoma odpovedal takim in enakim sodbam. Od takrat so sodili le ribniški gospodje.

Filmska umetnost je kljub vojni v polnem razvoju

Ljubljana, 7. junija.

Obiskal sem poznavalca in znanega kritika filmske produkcije, da bi zastavil nekaj vprašanj o kvaliteti filmske industrije in še kaj o igralcih in filmskih režiserjih. V njegovi sobi je prav domače. Miza je nagromadena s filmskimi revijami in filmskimi slikami tako, da takoj veš, da si pri človeku, ki se zanima za »deseto muzo«, filmsko umetnost.

»Kakšno je vaše mnenje o evropski, zlasti pa o italijanski filmski industriji,« to vprašanje sem mu zastavil po kratki debati in kramljanju o ljubljanskih kinematografih in o drugem.

»Kljub vojni je filmska umetnost v polnem razvoju. Letošnja produkcija v Italiji je za 30% večja od lanske in za prihodno sezono je v načrtu sedemdeset filmov, od katerih jih je ena četrtna že v izdelavi. Med igralci srečujemo že znana imena kot Jean Gabin, Michele Morgan, Luisa Carletti itd.

»Kaj pravite h kvaliteti letošnje industrije?« »Če bi dejal »inter arma silent musae«, bi bilo prebrudo rečeno. Mislim, da je od vseh kulturnih panog filmska umetnost še najmanj trpela. Res smo videli nekaj filmov, ki se jim je poznalo (bili so predvsem inozemski), da so bili izdelani v izrednem času, na splošno pa kvaliteta evropskega filma ni padla (o francoski povojni produkciji ne morem ničesar gotovo reči). Kakovost italijanskega filma se je v zadnjih letih zelo dvignila. Kritični trenutek je bil taktat, ko je nastal spor z ameriški družbami in je prenehal vsak uvoz njihovih filmov. Filmske družbe v Državi so se takrat znašle pred težko nalogo, s povečanjem lastne produkcije kriti potrebe kinematografskih podjetnikov. Pod nadzorstvom in s pomočjo ministrstva za kulturo se je to posrečilo. Seveda je bilo in je še mnogo popovprečnega, vendar je na splošno kvaliteta italijanskega filma zavidljivo narasla.

»Katero so najvažnejše produkcijske družbe in kakšno je vaše mnenje o igralcih in režiserjih?« »Najvidnejši filmski dužbi sta ENIC (Ente nazionale industrie cinematografiche) in Scalera. Prva je pokršavna in je izdelala mnogo dobrih filmov druga črpa snov za svoje filme predvsem iz pestrine in bogate italijanske zgodovine. Med produkcijo spada na primer film »Zelezna krona«, ki je po mojem mnenju najboljši film italijanske filmske produkcije. Druga je imela velik uspeh s filmi »Kapitan Tempesta«, »Krvava roža« itd.

Kandidate za igralce ali igralke preizkušajo najprej v »Centro Sperimentale« v Rimu kjer jih odklonijo ali sprejmejo. Tisti, ki so sprejeti, morajo v dveletno trdo šolo, kjer se učijo predvsem recitiranja, zgodovine filma in vsega, kar je potrebno za nastop pred kamero. Večina znanih in do-

brih igralcev v Državi je izšla iz tega zavoda in le nekaj karakternih igralcev (Armando Falconi, Ruggero Ruggeri) je prišlo k filmu iz gledališkega odra. Medtem ko je kadeer sposobnih filmskih igralcev razmeroma velik, imam vtis, da povzroča večje skrbi pomanjkanje sposobnih režiserjev. Poklic filmskega režiserja zahteva pač poleg obvladavanja teorije, stila in tehničnih možnosti še prvo izkustva. Alessandro Blasetti je po mojem mnenju še najboljši.

»Kakšno je naše občinstvo do filma?« »Naša mestna publika, ko obiskuje primerne kinematografe, ima razmeroma dober čut za vrednost filma, ker je razutat dejstvo, da so v Ljubljano prihajali leta in leta najboljši filmi svetovne produkcije in sicer se je ne redko zgodilo, da smo v Ljubljani videli premiere prej kot na primer na Dunaju, Budimpešti, Beogradu itd.

Cepljenje proti davici

Ljubljana, 9. junija.

Na Viču bo cepljenje proti davici današnji torek 9. junija ob 17. uri v šoli, a za one, ki ne morejo čez kontrolno črto bo cepljenje tudi današnji torek ob 17.30 v gostilni Karo na Cesti dveh cesarjev. Jutrišnje sredo 10. junija ob 17. bo pa cepljenje v meščanski šoli v Mostah, a za one, ki zaradi kontrolne črte ne morejo v mesto, bo cepljenje tudi jutri 10. junija ob 17.30 v prostorih gostilne Schwentner na Šmartinski cesti.

Na Barju bo cepljenje proti davici v soboto, 13. junija ob 17. uri v šoli, na kar opozarjamo vse Barjane, ker je v objavljenem razporedu po pomoti izpadlo cepljenje za barjanske otroke.

Cepljenje proti davici se je v Ljubljani že začelo ter bo, kakor smo čitali v listih, ta teden prvo cepljenje po vseh okrajih mesta tudi končano. Starši si lahko sami izberejo kraj, ki je najbližji in najlažje dostopen. Cepljenje gre hitro izpod rok, zato naj bodo starši točni, da cepjenja ne zamude. Na glavnih cepilnih postajah se cepljenje začne vsak dan ob 17. uri. Ko bo cepljenje na kakem kraju končano, bo zdravnik takoj odšel in ne bo čakal na zamudnike, ki bi morebiti prišli prepozno kot je bilo določeno. Posebno pa še poudarjamo, da so bila vsa šolska vodstva naprosena, naj k temu cepljenju pošljejo vs oho šolo obvezno mladino, ki iz kateregakoli vzroka dosedaj še ni bila cepljena proti davici. Starše takih otrok pa prosimo, naj šolska vodstva pri tem podpirajo v korist zdravja svojih otrok ter se tako izognijo kazni, določene za vse one, ki bi svoje otroke brez tehtnega vzroka odtegnili obveznemu cepljenju.

Manjše kazenske razprave na okrožnem sodišču

Ljubljana, 9. junija.

Pred dnevi je bil objavljen velik seznam vseh onih oseb, poslovnih in zasebnih, ki so na kak način zakrivilile prestopke in prekrške proti protidraginskiim uredbam in so bile kaznovane od političnourpravne oblasti I. stopnje na zaporne in denarne kazni. Nekatero osebe so bile nato tudi ovadene sodišču.

Pred okrajnim sodiščem se navadno razpletajo zadeve, ki se nanašajo na uredbe o racionalnanju različnih življenjskih potrebščin in na druge uredbe glede prodaje raznih predmetov, ki so posebno potrebni v javnem prometu. Pred okrajnim sodiščem pa teko zadeve glede prestopkov uredbe o cenah, glede navinjanja cen in veriženja z živili. Do konca maja je bilo pri okrožnem sodišču letos že 66 razprav, v zadnjem času so razprave proti navijalcem cen nekoliko redkejše. Obsojenih je bilo 79 oseb na skupno 263 dni zapora in 6.850 lir denarne kazni.

Pri kazenskim sodnikom-poedincem na okrožnem sodišču je bilo v soboto več razprav zaradi različnih prestopkov tatvine in so bile nekatere razprave preložene, ker ni bilo mogoče vabila dostaviti obtoženemu odnosno važnim ali pa, da se bo dopolnilo dokazno postopanje.

V teh časih je veliko povpraševanje po prašičkih za rejo. Ti so v cenah zelo visoki. Najnižja cena se giblje za prašička, starega le nekaj tednov od 600—700 lir, so pa tudi starejši prašički po 1005 in več lir. Neki Lojze, doma iz turjaške okolice, star že 36 let, ki mu obli ne diši, se je spravil na trgovske posle in je začel kupiti s prašički. Ze lansko jesen je prišel v poslovne zveze z neko Francko, ki bi rada kupila kakega prašička, da bi ga za pozno zimo spitala in zaklala tako-le januarja, ko bi lahko potem povabila svoje prijateljce na kolino Lojze je Francki mnogo pripovedoval in ji napoljed objubil, da ji preskrbi lepega prašička za 700 lir. Najprej mu je dala 100 lir are, pozneje pa je od nje Lojze izvalil še 600 lir z izgovorom, da ji prinese čez nekaj dni prašička, a rabi denar, ker mu kmetica drugače noče izročiti prašička. Francka je zaman čakala na prašička, a Lojzeta ni bilo od nikoder na spregled. Lojze si je dalje prilastil letos februarja 2000 lir gotovine, ki jih je bil izmaknil nekemu gostu v znameniti gostilni pri »Figovcu«. Bil je poklican pred sodnika na odgovor. Priznal je sleparije s prašičkom in se izgovarjal kratko, da je denar zapravil, a ženska mu ni prinesla prašička. Tajil pa je na vse pretege tatvino 2000 lir. Lojze pa je neki gostilničarki še drugo zagodel. Odnesel ji je in prodal različnih gostilniški inventar v vrednosti okoli 4.500 lir. Zaradi tatvine in sleparije je bil Lojze Z. sedaj pred kazenskim sod-

nikom-poedincem obsojen na 3 mesece strogega zapora in na 120 lir denarne kazni.

Neki drugi Lojze K., krojaški pomočnik je bil obsojen na 1 mesec in 15 dni strogega zapora, to zaradi prestopka tatvine, ker je 1. maja letos izmaknil Poldki Novakovi različno zlatino v vrednosti okoli 6000 lir in jo prodal. Ta Lojze je tatvino pred sodnikom kratko in odkrito priznal.

Neki trgovski zastopnik je angažiral za svoje trgovske posle podaganta, da bi mu prodal raznovrstno galanterijsko blago, ki je baje letos v marcu našlo velik odjem in je bilo po njem večje povpraševanje. Agent Tone je blago prodal, a denar do 727 ir je pridržal za sebe. Zaradi poverbe je bil Tone obsojen na 1 mesec in 10 dni strogega zapora. Vsi ti obsojenjci so sprejeli od sodnika jim določeno kazni.

V treh vrstah...

V šišenskem bajerju se je v nedeljo kopala manjša skupina moških. Naenkrat je eden teh kopalec izginil pod vodo. Tovariši so takoj skušali pomagati utopljenca, katerega pa se jim ni posrečilo najti, ker je bajer precej globok. Po dolgem iskanju z drogovi so našli truplo, vsaka pomoč pa je bila zaman, ker je bil utopljenec že mrtev.

Povpraševanje za dedičem je uradno razglašeno na Stajerskem zaradi smrti Elizabete Kolaričeve, posestnice v Adrijancih pri Ormožu, ki je umrla 8. marca in zapustila oporoko. Njen dedič je Peter Kolarič, orožnik na Hrvatskem, njegovo bivališče pa ni znano. Oblasti ga pozivajo, naj se zgleda v teku 6 mesecev pri sodišču v Ormožu, ker bo po pretzku tega roka zapuščina izročena ostalim dedičem.

Za mrtvo bo proglašena Ivana Podbevšek, po rodu Bergantova, rojena 1914, v občini Blagovica pri Kamniku. Omenjena je lani zapustila tri poslovilna pisma, od takrat pa je izginila vsaka sled za njo. Baje je skočila v Savo v času, ko je bil njen mož na orožnih vajah.

V Sevnici je lokomotiva zdrobila nogo Udoviču Francu, v Arji vasi pri Celju pa je prišel s kolesom pod tovorni avtomobil Fran Kregar. Dobil je hud pretres možganov.

V Mariboru je umrl po daljšem trpljenju večkratni predsednik Mizarske zadruge, mizarški mojster Munda Alojzij. Pokopali so ga v nedeljo. Zapustil je vdovo, sina in hčerko.

Na vzhodni fronti je padel vojak Viljem Harner, doma iz Maribora.

V Kranju je gorela domačija Jerneja Grosa. Gorelo je tudi v Spodnjem Brniku, kjer sta zgorela dva skednja Franca Fona ter hiša in gospodarsko poslopje Marije Kimovčeve. Ogenj so zaneli otroci.

Na Jezerskem so odprli nov otroški vrtec. Sedaj je na Gorenjskem 25 takih vrtcev.

EIAR - Radio Ljubljana

Torek, 9. junija, 15 Napoved časa — Poročila v italijansčini — 13.15 Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini — 13.17 Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec — Opretna glasba — 14 Poročila v italijansčini — 14.15 Pisano glasbo izvaja orkester pod vodstvom dirigenta Galina 14.45 Poročila v slovenščini — 17.15 Duet harmonik Malgaj — 17.40 Koncert harfista Luigija Magistrettija — 19.30 Poročila v slovenščini — 19.45 Lahka glasba — 20 Napoved časa — Poročila v italijansčini — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini — 20.50 Vojaške pesmi — 20.45 Koncert ritmosimfoničnega orkestra Cora, vodi dirigent Semprini — 21.45 Predavanje v slovenščini — 22 Orkester pesmi, vodi dirigent Angelini — 22.45 Poročila v italijansčini.

Sreda, 10. junija, 7.30 Poročila v slovenščini — 7.45 Lahka glasba — V odmoru (9): Napoved časa — 8.15 Poročila v italijansčini — 12.15 Koncert tria Emona — 12.40 Koncert sopranistice Sonje Ivančičeve (pri klavirju Marijan Lipovšek) — 13 Napoved časa — Poročila v italijansčini — 13.15 Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini — 13.20 Orkestralno glasbo vodi dirigent Petralia — 13.50 Komorna glasba — 14 Poročila v italijansčini — 14.15 Koncert sopranistice Pavle Lovšetove in tenorista Antona Sladoljeva (pri klavirju Marijan Lipovšek) — 14.45 Poročila v slovenščini — 16 Zborovski natečaj Gilla — 17.15 Koncert Adamičevega orkestra — 19.30 Poročila v slovenščini — 19.45 Pisano glasba — 20 Napoved časa — Poročila v italijansčini — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini 20.50 Vojaške pesmi — 20.45 Operna glasba — 21.15 Predavanje v slovenščini — 21.25 Klasični orkester, vodi dirigent Manno — 21.45 Nastopni koncert novih glasbenikov in pevcev iz radiofoničnega tečaja za petje — Domači orkester vodi dirigent Fragna — 22.45 Poročila v italijansčini.

RDEČI KROG

ROMAN

Ko sta stopala na policijsko stražnico sta srečala neko žensko, ki je tedaj pravkar odhajala. Brabazon je bil tako rzburjen, da ni v tej ženski prepoznal svoje nekdanje uradnice.

Medtem ko je inspektor Parr našteval s svojim službenim, hladnim glasom bankirjeve prestopke, je stal Brabazon zaprt za jekleno ograjo in poslušal obtožbo.

»Lahko pa si prihranite mnoge nevšečnosti, mr. Brabazon,« je dejal inspektor Parr, »če mi poveste po pravici vse, kar veste. Znano mi je, da stanujete v hotelu Bright na Eastern Roadu. Tja ste prišli snoči že bolj pozno v noč. Imate že tudi vozno karto z napačnim imenom Champson. Karta velja za parnik »Itinga«, ki bo odplul jutri zarana iz Viktorijinega dokla in je namenjen v Novo Zelandijo.«

»Moj Bog,« je vzkliknil Brabazon, »kako pa ste to izvedeli?« Inspektor Parr pa očitvudno ni bil voljan razlagati svoje skrivnosti.

Brabazon ni imel namena lagati. Povedal je prav vse, kar se je zgodilo od tistega trenutka, ko mu je bilo po telefonu zapovedano, naj zbeži, pa do tedaj, ko ga je Parr aretirjal.

»Po tem kakem ste bili torej ves čas v hiši?« je dejal inspektor globoko zamišljen. »Kako pa se vam je posrečilo izogniti se mr. Yaleovi hišni preiskavi?«

»Ali je bil to Yale?« je vprašujoče dejal Brabazon, »jaz sem pa mislil, da ste bili to vi. V podstresju je bila neka notranja soba, podobna majhni shrambi, vsaj zdj se mi, da so jo nekoč uporabljali v ta namen. Stopil sem za vrata te shrambe in se skril. Yale je

44 prišel že čisto blizu vrat in verjemite mi, da sem skoraj umrl od strahu.«

»Torej je imel Yale spet prav. Vi ste torej bili v hišie je dejal inspektor, govoreč napol samemu sebi. »Zdaj pa mi povejte, kaj ste se odločili storiti, mr. Brabazon?«

»Odločil sem se, da vam povem vse, kar mi je znanega o Rdečem krogu. Mislim, da vas bodo moje informacije lahko privedle do njegove aretacije. Seveda pa je od vas odvisno, kako boste moje izpovedi porabili. Zelo spretni in prebrisani boste morali biti, če boste hoteli ugnati Rdeči krog.«

Parr je opazil, da se je Brabazonu spet vrnilo nekaj njegovega starega zanosa.

»Povedal sem vam že, da je Rdeči krog zamenjal svoje bankovce z mojimi. Prepričan sem, da je to storil, ker se je bal, da so bile številke zaznamovane. Toda moji bankovci so bili v seriji. In sicer so bili iz serije E-19. Lahko vam navedem številko vsakega izmed njih,« je nadaljeval svoje pripovedovanje. »On bi svojega denarja ne menjal.«

»Tisto je bil gotovo Froyantov denar, mislim,« je dejal inspektor.

»Da, Nadaljujte.«

»On si ni upal menjati tistega Froyantovega denarja, toda mojega bo gotovo menjal. Ali ne vidite, kakšna priloznost se vam s tem nudi?«

Inspektor Parr ni bil o tem čisto prepričan, kljub temu pa je potem, ko so Brabazona zaprli v celice, poklical Froyanta po telefonu in mu povedal, kaj se je zgodilo, vendar pa le toliko, kolikor se mu je zdelo potrebno, da pove.

»Prišli ste do denarja,« je dejal Froyant živahno,« pridite takoj k meni!«

»Prav rade volje bom prišel k vam,« je odvrnil Parr, »vendar pa sem vas dolžan opozoriti, da to ni vaš denar, čeprav gre v bistvu za tiste bankovce, ki ste jih oddali Rdečemu krogu.«

Malo pozneje je inspektor Parr osebno razložil Froyantu, kako

je bilo s to stvarjo. Ta skopuh ni niti poskusil skriti razočaranje, kajti menil je, da ima pravico zahtevati denar, ne oziraje se na okoliščine, v katerih so denar našli. Šele po kratkem prerekanju se je inspektorju posrečilo, da ga je pomiril in prepričal, da stvar je ni takšna, kot si jo je bil razlagal. Froyant je zatem čisto mirno govoril naprej, potem pa nenadoma zastavil neko vprašanje.

»Ali imate številke bankovcev, ki jih je Brabazon izročil Rdečemu krogu?«

»Te številke si je kaj lahko zapomniti,« je dejal Parr, »kajti bankovci spadajo k neki seriji.« Potem je povedal številke in mr. Froyant si jih je naglo notiral v svoj notes.

26. poglavje.

Kloroformirana steklenica.

Talija Drummondova je pravkar pisala pismo, ko je nekdo prišel k njej na obisk. Izmed mnogih obiskov, ki jih je Talija pričakovala, je bil ta najbolj nepričakovan. Prišla je Milly Macroy. Milly je bila videti bolna in utrujena. Vendar pa ni bila tako izčrpana, da se ne bi ustavila in občudovala lepe sprejemnice, v katero je Talija osebno spremlila, kajti njena služkinja je ta večer odšla že zgodaj domov.

»Otrok moj, saj to je pravo razkošje,« je dejala in pogledala Talijo z neprikritim občudovanjem. »Vi dosti boljše veste kakor ubogi Flush, kako se to dela.«

»Saj res, kako pa je kaj z elegantnim Flushem?« je Talija hladno vprašala, ne da bi se zmenila za Millyjino pohvalo.

Millyjin obraz se je zresnil.

»Poslušajte me dobro,« je dejala osorno. »Ne vidim rada, da govorite v takem tonu o Flushu! Ali me razumete? Zdaj je on tam, kjer bi morali biti prav za prav vi, saj ste bili prav toliko vmešani v stvar kot on.«

»Ne govorite neumnosti! Odložite klobuk in se usedite! Kar dobro se mi zdi, da vas spet enkrat vidim po dolgem času, miss Macroy.«

Uvedba obvezne civilne službe

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je izdal naslednje naredbe:

Člen 1. V Ljubljanski pokrajini se uvaja obvezna civilna služba.

Obvezna civilna služba je v tem, da opravljajo za to sposobne osebe v času vojne pri javnih oblastvih ali v javni službi ter pri podjetjih in ustanovah, kakor koli potrebnih za življenje, obrambo in gospodarstvo državnega občestva, svoje umsko ali ročno delo, da bi se zagotovila red in večji donos v vsem področju njih delavnosti.

Člen 2. Pri javnih oblastvih, v javni službi in pri podjetjih ali ustanovah iz prednjega člena je obveznost civilne službe za vsakogar omejena po njegovi starosti, njegovih telesnih lastnostih ali rodbinskih razmerah in njegovih strokovnih ali poklicnih sposobnostih:

1. pri moških od devetnajstega do šestdesetega leta starosti;

2. pri ženskah od devetnajstega do petdesetega leta starosti.

V teh mejah se štejejo, da so v obvezni civilni službi tiste osebe, ki jih pozove Visoki komisar z ukazom na umsko ali ročno delo pri ustanovah iz člena 1. ali pri katerih je nastopil ali nastopi pogoj iz člena 8.

Člen 3. Tiste osebe v obvezni civilni službi po členih 2. in 9., ki mislijo, da iz rodbinskih ali zdravstvenih razlogov niso sposobne za službo, za katero so določene, smejo zaprositi, da se glede njih opravilo potrebne ovredbe, da bi bile oproščene ali morda prevedene v drugo, njim bolj prikladno službo.

Člen 4. Visoki komisar določa s splošnim pravilnikom pogoje uporabe in dela in gospodarskega ravnanja z raznimi skupinami v obvezni civilni službi.

Člen 5. Organi, ki jih je postavil Visoki komisar na čelo obvezni civilni službi, so ob vsakem času upravičeni odrediti posebne vpoklice zaradi nadzorstva.

Člen 6. Vpoklice oseb iz člena 2. v obvezno civilno službo se lahko opravi z razglasom ali z osebno pozivnico.

Člen 7. Visoki komisar izreče z odločbo, da spadajo pod obveznost civilne službe kakor koli ustrojene ustanove in zavodi, ki so spoznani potrebni življenju, obrambi in gospodarstvu državnega občestva med vojno.

Člen 8. Vsaka oseba v starostnih mejah iz člena 2., ki pripada ali se pozneje določi v ustanovo ali zavod, odreden za obvezno civilno službo, pridobi že s tem to svojstvo in se ji ne more odtegniti brez posebne pismene dovolitve.

Člen 9. Odločba, da se postavlja ustanova v obvezno civilno službo, se priobči tam zaposlenemu osebu tako, da se nabije ta ukaz o službi v poslovnih ali delovnih prostorih ali pa z neposrednim pismenim priobčilom.

Člen 10. Da je za ustanovo iz člena 8. prenehala obveznost civilne službe, se odredi z odločbo Visokega komisarja. S tem, da preneha obveznost civilne službe za ustanovo, preneha ta obveznost tudi za njeno osebe.

Člen 11. Osebe, potrebno ustanovam, odredenim v obvezno civilno službo, da bi se zadovoljile nove potrebe, se vzame:

1. izmed prostovoljcev obojega spola, ki imajo potrebne pogoje za to;

2. če bi ne bilo dovolj prostovoljcev, izmed oseb iz člena 2.

Člen 12. Uporabljanje civilnih mobilizirancev nadzorujejo organi iz člena 5.

Člen 13. Kdor se izmika dolžnostim iz člena 2. ali kdor pripada osebu ustanove ali zavoda iz člena 7. in se oddalji iz ustanove ali zavoda brez pismene dovolitve za več kot pet dni ali če je pravilno odsoten, pa se brez opravičenega vzroka v petih dneh po določenem mu dnevu ne vrne v službo, se kaznuje z zaporom do 6 mesecev.

Člen 14. Kdor pripada osebu ustanove ali zavoda iz člena 7., pa bi odrekel poslušnost po strokovnem ali upravnem stareštvu višjemu, se kaznuje z ječo do 8 mesecev.

Kdor zagrozi s protipravno škodo ali žali čast ali ugled višjega vprčo njega, se kaznuje od 6 mesecev do 3 let.

Kazen se zmanjša za polovico do dveh tretjin v vseh primerih, ko je krivce tako nastopil v jezi, izzvani po protipravnem ravnanju višjega.

Člen 15. Kdor pripada osebu ustanove ali zavoda iz člena 7. in uporabi silo proti višjemu iz strokovnega ali upravnega stareštva, se kaznuje z ječo od 2 do 5 let.

Kazen se zmanjša za polovico do dveh tretjin, če je krivce tako nastopil v jezi, izzvani po protipravnem ravnanju višjega.

Člen 16. Kdor pripada osebu ustanove ali zavoda iz člena 7. in uporabi silo proti nižjemu iz strokovnega ali upravnega stareštva ali mu zagrozi s protipravno škodo, se kaznuje z ječo od 6 mesecev do 2 let.

Kazen se zmanjša za polovico do dveh tretjin, če je krivce tako nastopil v jezi, izzvani po protipravnem ravnanju nižjega.

Člen 17. Kdor pripada osebu ustanove ali zavoda iz člena 7. in namerno ovira potek dela ali

opravlja delo nedostavno ali kvari njemu zaupani delovni material, se kaznuje z ječo ne manj kot 8 let.

Člen 18. Z ječo od 3 mesecev do 5 let se kaznuje vodja ali predstojnik ustanove ali zavoda, odrejenega v obvezno civilno službo, če:

a) odlašala ali opusti sporočiti pristojnim organom zahtevana obvestila ali podatke o delovanju ustanove ali zavoda ali če jih sporoči netočno ali nepopolno,

b) zahteva, naj se mu dodelijo surovine ali industrijski proizvodi v večji množini kakor je potrebno in zadostno,

c) odsvoji surovine ali industrijske proizvode, ki mu jih dodeli pristojno oblastvo, ali če jih ukorišči za drugo proizvodnjo ali druge namene kakor so bili dovoljeni,

d) opusti ali zanemari vzdrževanje naprav zavoda in povzroči s tem upadek proizvodnje ali zmogljivosti,

e) brez dovolitve Visokega komisarja spremeni način ali vrsto dela ali preloži zavode ali oddel-

Obsodbe pred ljubljanskim vojaškim sodiščem

Ljubljanski odsek vojaškega vojnega sodišča je razglasil naslednje obsodbo v razpravi proti:

1. **Dragu Mrvarju**, sinu Karla in Terezije Mehle, rojenemu v Žužemberku 24. aprila 1923 in stanujočemu v Ljubljani;

2. **Mihaelu Zefranu**, sinu Mihaela in Frančiške Cudrove, rojenemu v Ljubljani 4. aprila 1920 in tu bivajočemu, ter

3. **Andreju Verbiču**, sinu Josipa in Marije Tomšič, rojenemu na Vrhniki 25. maja 1925 in tam stanujočemu, ki so vsi v zaporih in obtoženi

A) zločina, ker so sodelovali v združbi, ki je imela namen z nasiljem izpreveriti politični, gospodarski in socialni red;

B) zločina, ker so sodelovali v oboroženih krdelih: prvi nedoločeno dobo od 1. oktobra 1941 dalje v nekem taborišču na hribu Kurešču in pozneje v taborišču v Zali; drugi v času od 18. do 27. januarja 1942 v taborišču blizu Karljaka; tretji pa od 1. januarja do nedoločene dne v februarju 1942 v taborišču krdela »Borovniška četa«, v bližini Kožljeka;

C) zločina, ker so v času, ko so se mudili pri krdelih, protizakonito hranili, prvi 120 nabojev, drugi puško s 125 naboji in tretji puško; tretji obtoženeec še posebej:

a) zločina, ker je 1. februarja 1942 na Verdu napadel italijanske vojake in jim stregel po življenju ter se tedaj udeležil napada na vojaške posadke v bližini železniške postaje;

b) zločina, ker je v okolicičinah, v času in na kraju, kakor so zgoraj omenjeni, sodeloval pri napadu na železniško postajo na Verdu, da bi iz političnih razlogov poškodoval prometno progno.

Iz teh razlogov proglašajo za krive Mrvarja Draga, Zefrana Mihaela in Verbiča Andreja zločinov, ki se jim pripisujejo v točkah A), B) in C) obtožnice in obsoja vsakega izmed njih v dosmrtno ječo z vsemi zakonitim posledicami, na plačilo sodnih stroškov in v preventivno varstvo.

Oprošča Verbiča Andreja obtožbo pod A) in C), ker ni zagrešil dejanja.

Ljubljana, 21. maja 1942.

Ljubljanski odsek vojaškega vojnega sodišča je na javni razpravi objavil naslednjo obsodbo v zadevi proti:

1. **Marjanu Ambrožu**, sinu Marije Ambroževe, rojenemu v Postumiji 24. oktobra 1923, bivajočemu v Ljubljani, mehaniku in

2. **Antonju Trentu**, sinu Antonije Trentove, rojenemu v Triesteju dne 8. VIII. 1916, bivajočemu v Ljubljani, dijaku, ki sta oba v zaporu in obtožena

a) zločina, da sta sodelovala v oboroženem krdelu, prvi od 13. januarja do 12. februarja 1942 tako, da se je podal najprej v gozd na Večni poti, nato v Samatorico in nazadnje v hribe blizu Kožljeka, drugi tako, da je bil od nedoločene dne v mesecu septembru do dne 16. oktobra 1941 v šolskem taborišču na Zali;

b) zločina, da sta v istih okolicičinah, v istem času in na istem kraju, kakor so zgoraj omenjeni, imela prvi eno puško in eno ročno granato, drugi eno strojno puško;

prvi nadalje:

a) zločina, da je 1. februarja 1942 stregel po življenju italijanskim vojakom s tem, da se je udeležil napada na vojaške posadke v bližini železniške postaje;

b) zločina, da je v iste mčasu in na istem kraju, kakor sta omenjena pod prejšnjo črko, napadel s svojim krdelom železniško postajo na Verdu z namenom, da bi iz političnih in terorističnih razlogov poškodoval prometne zveze in druge javne naprave;

ke zavoda ali popolnoma ali delno odsvoji zavode ali strojne naprave, nameščene v njih.

Člen 19. Za kršitve predpisov določb splošnega ali posebnega značaja, ki jih izda, more izreči Visoki komisar naslednje disciplinske kazni:

a) ukor,

b) odstranitev iz urada ali službe za določen čas,

c) zamenjavo v uradu ali službi z odstranitvijo iz ustanove, podjetja ali zavoda.

Člen 20. Za hujša kazniva dejanja, ki niso navedena v tej naredbi in jih obsegajo členi 8., 10., 11., 12. in 13. Ducejevega razglasa z dne 3. oktobra 1941-XIX, objavljenega v uradnem listu »Gazzetta Ufficiale del Regno« z dne 7. okt. 1941-XIX št. 237 (Službeni list za Ljubljansko pokrajino z dne 11. oktobra 1941-XIX št. 82) in člen 8. Ducejevega razglasa z dne 24. oktobra 1941-XIX, objavljenega v uradnem listu »Gazzetta Ufficiale del Regno« z dne 28. oktobra 1941-XIX št. 255 (Službeni list za Ljubljansko pokrajino z dne 8. novembra 1941-XIX št. 90), veljajo predpisi v navedenih členih razglasov.

Člen 21. Kazniva dejanja iz te naredbe sodijo krajevna pristojna vojaška vojna sodišča.

drugi pa nadalje tudi zločina, da je v Velikih Laščah 10. oktobra 1941 stregel po življenju italijanskim vojakom s tem, da se je s svojim krdelom udeležil napadov na vojaško posadko, ki ga je izvedel z namenom, da bi se polastil protitankovskega topa.

Iz teh razlogov smatra v smislu člena 453. kazenskega zakonika obtožena za kriva dejanj, ki se jim pripisujejo in ju obsoja na smrtno kazen z ustrestitvijo ter z vsemi zakonskimi posledicami.

Ljubljana, 19. maja 1942-XX.

Rdeči križ poroča

Iz Srbije je prispela pošta, katero naj spodaj imenovani dvignejo med uradnimi urami v tajništvo poizvedovalnega oddelka I. R. K., Puharjeva 2.

Ažman Marija, Aplenc Boža, Batista Josipina, Bizjak Tone, Breskvar Rudolf, Burič Eilena, Cesar Martin, Cvenko Matevž, Černe Jože, Dukič Adolj, inž. Domainko Dragutin, Drinovce Francka, dr. Dokler Maran, Deisinger Marija, Ferjan Sonja, dr. Fink Mira, Finžgar Marija, Furlan Franc, Gomiljšek Ljudmila, Gorjan Ivan, dr. Gračner Jože, Hribar Rozi, Inkert Alfonz, Jaklič Pavlina, Jesenovec Jožica, Jereb Milan, dr. Janžekovič Janez, Jezeršek Mara, Jošt Tina, Jug Riko, Justin Terezija, Kalin Savel, Kahne Mira, Kenda Vanda, Klin Majda, Kočvar Jernej, dr. Kos Franc, Košir Pavla, Kovačič Mičica, Kranjc Jelica, Krištof Mimi, Kržan dr. Franc, Labernik Felicita, Leben Ivanka, Lipovec Tine, Majer Miha, Mihelič Hilda, Marčič N., Makuc Landa, inž. Marakič Lote, Markovič Bogdan, Martelič Marija, Meršal Milka, Medvedšek Leon, Mihelič Valentin, Mieber Anči, Mercina Franc, Mlakar Zorko, Millač Ivan, Mihelič Josip, Mišič Milan, Močnik Pepca, Nachtigal Stanislav, Naglič Vlado, Nedeljkovič Angela, Nagiša Mici, Nešič Ana, Normali Jožef, Novak Stanislava, inž. Oblak Ivan, Oblak Ivan, Obrtna zbornica, Ocep Martin, Ojstrič Mici, Ojstrič Anica, Okorn Tončka, Osovnik Tone, Pangare Anton, Paulin Milica, Pavlič Karel, Pečnik Ivan, Perko Mila, Perko Franc, Perko Anton, Pertl Marica, Perušek Dana, Petek Tončka, Petjan Josip, Pfeifer Aleksander, Planecki Iva, Pirnat Marjeta, Pišot Franc, Platner Alojz, Plavšič Zora, Plesničar Lojzka Pliverič Fani, Plutova, Podboj Marija, Podlogar Anica, dr. Pokorn Jože, Polak Anka, Porekar Justa, Potišek Milica, inž. Potočnik Milan, Potokar Sanka, dr. Preve Vladimir, Prime Mimi, Pristavec Marija, Puhar Ivo, Puteani Heda, Rajhart Vilj, Rajhman Zlatka, Rajnar Josip, Razpotnik Srečko, Rebec, Rekar Mila, Rehar Ivan, Renev Volkar, Rode Alenka, Robljek Janja, Romih Alojzij, Royar Krista, Rovar Ljudevit, dr. Rupnik Ivan, Sams aFani, Saksida Franc, Savinšek Jaki, Sattler Pavel, Saks Ivanka, inž. Sax Mirko, dr. Stilič Josip, Sitar Ada, Skrušnjik Lado, Smerkolj Anton, Snaj Anton, Spindler Slava, Sretenovič Dragoljub, Stare Anton, Strajnar Pepca, Strgar Joško, Stritar Albin, Svetlin Mici, Suhadolnik Ivan, Saperič Tonček, Senica Alojz, Smerdu Fran, Strgar Erna, Strgar Joško, Sterle Mimi, Strašek Jožica, dr. Svanik Zofija, dr. Šaplja Anton, dr. imonič Zdravko, dr. Šimec Malka, inž. Šivic Anton, Špičar Jakob, Šolske sestre, Štih Milena, Sembrek Terezija, Sertel Franc, Sircelj Fanka, dr. Šijanec Frajo, Skufca Franja, Snajder Ivanka, Schidichen, Slibar Anton, Stemberger Drago, Schanp Sergej, Schaubach Lea, Stukelj Joško, Tarter Malči, Tavčar Olga, Trpin Ivan, Todorovič Milena, dr. Tomšič Franc, Tome Ivan, Trampuž Franc, Tratnik Vlasta, Traner

Ljubljana

Koledar

Danes, torek 9. junija: Prim. in F. Sreda, 10. junija: Marjeta, kr.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne; dr. Kmet, Tyrševa cesta 43; mr. Trnkoczy ded., Mestni trg 4; mr. Ustar, Selenburgova ulica 7.

Popravi!

V večeršnjih številki je pri »Zalosti in veselju« s tehničnimi razlogov priloženo nekaj zamenjave slik in besedil pod njimi. V današnji številki to pomoto popravljamo in prosimo naročnike, da nam oprostite.

Spominske podobice za blagopokojnim velikim in Slovcem in dobrotnikom dijaške mladine, dr. Lambertom Ehrlichom se dobe v pisarni Vincencijev konference za akademike in srednješolce, Miklošičeva 5, od 13.—14. ure vsak dan.

Del urezanega sivoga rokava je nekdo pozabil pri vratarju na magistratu, kjer ga pogrešani rokav še vedno čaka.

Zelišča: Rohidov list, Malinov list, Jagodov list, Preslica, Bežgov cvet, Lipov cvet in suhe gobe. Vse v suhem stanju; plačam najvišje cene. Mira Čuček, trgovina, Sv. Petra cesta 13. Telefon 31—35.

Neko na videz okoli 14. letno dekle hodi po hišah in prosjači, pri tem pa krade kot sraka, kar ji pride pod roko, če vidi da domače ne pazi. Tako je večerj 8. t. m. popoldne neki stranki na Emonski cesti mimogrede izmaknila par skoro novih ženskih čevljev in lepo uro budilko. Pred nakupom se svari.

Novo slike »Presv. Srca Jezusovega«

Pripravljalni odbor 9. prvih petkov je založil nove velike slike Presv. Srca Jezusovega v velikosti 47x68 cm. Slike je natisnila v bakrotisku Ljudska tiskarna v Ljubljani in so zelo lepo uspelo grafično delo, ki je v čast tiskarni. — Ljudje pa bodo za mal denar lahko dobili te lepe slike, ko so sedaj na našem trgu bili v navadi le tuji, mnogo slabši tovrstni izdelki. Prav čisto nič ne pretiravamo, če rečemo, da je tudi sicer ta slika sama na sebi med najlepšimi, če ne najlepša slika Srca Jezusovega, kar jih nudi domača, kakor tudi tuja umetnost. Zato smo prepričani, da bo ta slika zakraljevala v vsakem domu, pa naj se družina posveti Presv. Srca Jezusovemu ali ne. Kolikokrat zbiramo kako nabožno sliko n. pr. za spalnico in druge stanovanjske prostore. Tu je sedaj slika, ki bo gotovo ustrezala vsakemu še tako razvajanemu okusu. Slika stane le 20 Lir in jo lahko kupite v knjigarnah in papirnicah, kakor tudi pri Prosvetni zvezi, Miklošičeva 7, Ljubljana.

Naročiti jih pa lahko tudi pri domačem župnem uradu!

Ljubljansko gledališče

Drama:

Torek, 9. junija, ob 17.30: »Poročno darilo«. Red B.

Sreda, 10. junija ob 17.30: »Vdova Rošlinka«. Izven. Zelo znižane cene od 10 lir navzdol.

Cetrtek, 11. junija ob 17.30: Konto X. Red Cetrtek.

Petek, 12. junija: Zaprto.

Opera:

Torek, 9. junija: Zaprto.

Sreda, 10. junija ob 17.: Prijatelj Fric. Red Sreda.

Cetrtek, 11. junija ob 17.: Boccaccio. Red A. Petek 12. junija ob 15.: »La Boheme«. Izven. Dijaška predstava. Zelo znižane cene od 12 lir navzdol.

Julka, Traven Ani, Trtnik Blažena, Tumpej Lojzka, Turk Mira, Turel Anica, Tujč Božena, Valenčak Vlasta, Varda Slobodan, Vatovec Čedka, Vehovec Srečko, Vahovec Agnes, Vilar Venčeslav, Viher Marija, Vičič Emil, Vidmar Mirko, Vodeb Dušan, Vogrinec France, Voje Jože, Volk Ivan, Vovk Anton, Vrančič Gusti, Vrežec Nada, Vrtačnik Marija, Vranjek Smiljan, Udrženje vojnih invalidov, Urbas Fanči, Ušaj Andrija, Zaje Vidolka, Zabukovšek Anica, Zalar Zalka, Zacherl Minka, Zamejč Ema, Zalokar Ana, Zalezel Vinčo, Zdošek Alojzij, inž. Zelenko Franjo, Zemljič Angela, Zupančič Gusti, Zorec Crotmir, dr. Zema Miha, Zercarj Mihael, dr. Zibert Ivan, Zidan Ivan, Znidar Cene, Zupančič Ačim.

V. HEISER

Zdravnik gre križem svet

Težave, ki jih je človek imel, če je hotel tako preprostim ljudem pojasniti naravo bolezenskih klic, se najbolj jasno vidijo po nevednosti, ki je doletela W. Dennisona — notranjega ministra za časa Harrisona — ki je hotel ljudem iz plemena »Igorotov« kaj povedati o močelkah.

Dennison je bil bolj majhne postave, zato ga po hribovskih krajih niso toliko občudovali kakor velika Worcestera, njegovega prednika. Prepričan je bil, da bi mu pri razlagi dobro služila vera Igorotov v hudobne duhove. Zato nas je naprosil, naj mu na stekelce pod drobnogledom spravimo živo močelko; postregli smo mu s sijajnim vzorcem.

Odšli smo na pot v gore in ko smo dospeli do najvažnejših naselij Igorotov, se je Dennison odločil za svoj prikaz. Povabil je k sebi enega poglavarjev in mu dejal:

»Rad bi ti pokazal hudobnega duha, ki povzroča bolezn. Belec ga ima v oblasti. Pogledaj tule noter in videl boš!«

Divjak je pogledal, kakor mu je naročil, a kmalu zatem zamrmral.

»Kaj vidiš?« je vprašal Dennison.

Ni bilo odgovora!

Potem mu je ponudil kos papirja in svinčnik ter mu rekel, naj nariše, kar vidi.

Divjak je v precej vernih obrisih narisal močelko v gibanju.

»To je tisti, ki prinaša bolezn in vas ubija, toda mi imamo moč, da ga stremok je vzkliknil Dennison v zmagoslavju.

»Praviš, da bi tistale stvarca mogla ubiti človeka?« je nejevolno vprašal divjak.

»Prav gotovo,« je jasno odvrnil Dennison.

»Im, utegne ubiti belega človečka kakršn si ti, a tako velikemu in močnemu poglavarju kakor sem jaz, ne more škodovati.«

Vedno sem se ravnal po zdravstvenih načelih: leta in leta sem v tropskih deželah užival le kuhane jedi in prevrto vodo, zato se me je le enkrat lotila tako imenovana tropska bolezen. Pa še takrat sem obolel zaradi poskusa: hotel sem najti nove dokaze za svoj nauk in sem začel piti vodo kar tja v en dan, na ladjah in v gostičinah, ne da bi se kaj menil za njen izvor. Po dveh mesecih take brezskrbnosti sem zbolel za grižo.

Zavihali smo si rokave

Vselej sem ugotovil, da če kake osebi olajšate bolečine, si pridobite novega prijatelja, pa naj bo trpin takega plemena ali take polti. To se kaže zlasti med preprostimi, neukimi plemeni, ki se jim srca vnajemo v še večji hvaležnosti kakor omikanim ročlovom, kar jih poznam.

V hribovitih severnih predelih otoka Luzona je svobodno živel tri sto tisoč divjakov, ki so jih splošno imenovali kar »nekristjane«, ker jim niso vedeli drugega skupnega imena. A niso več bili pravi divjaki, ker so že dolgo opustili tiste stare šege, po katerih so jih nazivali »lovce človeških glav«; glede tega samotilnega vzdevka so bili hudo občutljivi. Zemljepisne okolnosti so bile krive, da so ostali toliko časa v osamelosti: tesni prelazi, ki so držali v gore, so se dali zlahka braniti tudi proti znatni vojski; dežela je vrh tega bila rečna, ljudstvo pa ponosno in bojevit. Zato se osvoboditev te zemlje Špancem ni nikdar zdela vredna časa in stroškov.

Poleg tega so med temi malikovalskimi hribovci in kristjani po dolinah divjali stoletni boji in spori, tako da so dolgo dvomili, če se bodo kdaj dali sprijazniti drug z drugim.

V splošnem je bilo hribovsko ljudstvo izredno zdravo in krepko. Poprečna umrljivost je bila dosti manjša od visokih številki po nizinah, česar so jim umirali mnogi otroci za-

radi slabe in neprimerne prehrane. Hribovske matere so namreč imele navado prežvečiti riž, »camotes« (domače gomoljako) in meso ter tako zdrobljeno hrano takoj iz ust dati otrokom, kakor golobice pitajo zarod.

Med vsemi petimi plemeni je čisto strahotno razsajala huda bolezen — »yawe«, ki so ji v našem zdravilstvu dali ime »framboesia« po nevarnih, malinam podobnih oteklinah, ter je posledica nesnage in bede. Bolezen je kužna in čeprav ne izvira iz spolne bolezni, je vendar močno podobna sifilisu. Wassermannova reakcija, znani način ugotovitve sifilisa, je tudi za to kugo občutljiva. Společka se navadno prikaže velik izrastek v obliki cvetače in polagoma se okvare širijo po vsem telesu. Pozneje pride čisto do ohromelosti in popolne pohabljenosti. Posebno otroci so hudo občutljivi zastrup te bolezni in so prečesto njegove žrtve. Najprej smo se skušali mirno vrniti med te hribovce, ki se omika za nje ni zmenila, s tem da smo jim nudili zdravstveno pomoč.

Začeli smo s plemenom Igorotov, ki so nam bili najbližji, in jim lajšali nekatere bolečine, povzročene po framboesiji. Tedaj smo imeli le še klavrne in počasne uspehe z zdravljenjem s kalijevim jodom, ki je bil takrat v rabi pri sifilisu, kar nas je doletela nepričakovana sreča: dr. Paul Ehrlich je poslal nekaj vzorcev svojega novega pripravka »Salvarsan« (ali »606«) dr. Riccardu P. Strongu, ki ga je pre-

cej preskusil pri framboesiji in doseglj z njim naravnost čudežne uspehe. Oboroženi z novim odkritjem smo zgradili majhne bolniške postaje na mejni ozemlja, kjer je prebivalo plemo Igorotov.

Če so bili zdravi, so nosili le cunjjo okrog ledij, kadar pa se jih je lotila bolezen, so se zavijali v plahte, da bi prikrivali bedna telesa. Po teh hribovih niso poznali nikakih časovnih merilcev, ravnali so se po soncu. — Vsak zdravnik, naj bo belec

Andrejčkov
Jože:

Žalost in veselje

Roman
v slikah

Risal Jože Beranek Besedilo pritrčal Mirko Javornik

670.

Zdaj je Matevž umolknil in glava mu je omahnila nazaj. Poklical je Tomaža, naj se obrne k njemu in mu govori: »Odpusti mi, kar sem ti hudega storil. Popraviti ne morem več. Prosi tudi ženo in sina, naj mi odpustita. — Če pridete spet živi domov, živite srečno in nikar se ne dajte preslepiti zlatemu bogu, kakor sem se bil dal jaz...!«

671.

Preteklo je nekaj tednov po Matevževi smrti. Spet so bili pri Viljemu zbrani vsi in tako zatopljeni v pogovore, da niso slišali kočije, ki se je ustavila pred vrati. Iz nje so stopili trije mladi moške s popotnimi torbami. Četrty je bil že postaren mož in je vprašal vratarja za stanovanje gospoda Viljema. Vrtar jim je brž pokazal pot.

672.

Nekaj trenutkov pozneje je že mati s solzami v očeh objemala svojega sina Aleša, ki ga ni videla od zibelci več. Ferdinand pa je planil z razprostrtimi rokami k Tomažu. Tomaž in žena sta objemala zdaj enega, zdaj drugega sina. Po toliki žalosti in prigodah se je družina sešla v veselju, ki ga ni hotelo biti ne konca ne kraja.

Na bojiščih, kjer je vsaka kaplja vode zlato

»Zmage se ne izvojujejo samo z orožjem in strelivom, pač pa tudi s čutarico za vodo«

Bitke in vojne se ne dobivajo samo s strelivom in orožjem, čeprav si je sodobna vojna tehnika izmislila toliko najrazličnejših vrst, pač pa tudi »z vojaško torbo za hrano in čutarico«, piše vojaški strokovnjak v zadnji številki italijanskega tednika »La Domenica del Corriere«. Treba je torej ne samo »hranec za razno strelno orožje in bojna vozila, pač pa tudi hrane in pijače za moštvo, ki mora prenašati vso težo bojev. Oboje je nujno potrebno.

Pri vojskovanju v puščavi je oskrba z vodo ena najbitnejših stvari za dosego zmage. Znano pa je, da na puščavskem svetu vode primanjkuje oziroma je dostikrat sploh ni. Pa tudi če je kje kak studenec sredi peščene puščave, je treba previdnosti pri njem, kajti možno je, da ga je sovražnik zastrupil, da bi nasprotniku onemogočil prodiranje. Tu pa tam je tudi v puščavskem svetu kakšna tekoča voda, vendar pa navadno že davno prej usahne, preden pride do morja. Izgubi se v razbeljenem puščavskem pesku. Ponekod se voda zaradi posebne lege zemeljskih plasti zbira v manjša jezera. Puščavske vode bodisi izhlape zelo naglo zaradi izredne vročine, ali pa se zgube pod zemljo in tam nadaljujejo svoj pot na desetine kilometrov daleč, kjer potem počasi tudi izginejo, ker jih preveč žejna zemlja brž »popije«, ali pa se nabirajo v obliki podtalne vode.

V puščavi je podzemna voda navadno tlosti večjega pomena kot pa površinska. Zato so ji, zlasti zdaj, ko se je vojna prenesla tudi na puščavska tla, posvetili vso pozornost. Treba je predvsem ugotoviti, kje so kakšne, večje ali tudi manjše, zaloge podtalne vode. Tam potem navrtajo zemljo in že brzignje v zrak nov arteški studenec. In ob vsakem takšnem izdatnejšem studencu nastane zelenica, in kjer so zelenice, tam je sredi puščave tudi vsaj nekaj življenja.

Nasprotno vojske pa se ne bijejo, vsaj navadno ne, v bližini kakšnih zelenic. Zato je bilo tudi potrebno poiskati vode ob poteh, ki jih ubira prodirajoča vojska oziroma ob tistih, po katerih se je vojska namenila pomakniti dalje. Ker pa ni vedno mogoče pri vrtnanju zemlje naleteti na podtalno vodo, je vojska prisiljena oskrbeti se s njo prej, preden krene na puščavsko pot.

V takšne namene so začeli uporabljati na splošno posebne vrste avtomobilov, s katerimi dovažajo v sodih, podobnih bencinskim, svežo pitno vodo četam na pohodu. Kadar je stiska za vodo posebno huda, se poslužujejo za dovoz

vode tudi letal. Včasih, zlasti v primerih hitrega prodiranja čet, je poraba vode treba omejiti, kakor se n. pr. omejuje poraba raznih živil pri nas in drugod. Vsaka kaplja vode je zlato... Prav zato čutarica, ki jo nosi vsak vojak s se-

Življenjska doba ljudi, živali in rastlin

»Več je vreden en sam dan modrega, kot pa sto let neumnega življenja«

Danes si prav za prav redkokdó še zastavi vprašanje, kako visoka je ista starost, ki je človeku navadno namenjena, če ga v njegovem življenju ne doleti kaj posebnega. Preveč je drugih skrbi in vsak si, kakor pač ve in zna, prizadeva, kako bi prebil težke, izredne čase, saj bo potem, ko bodo nastopile spet redne razmere — tako si misli — že kako šlo. Ne muči se sicer s skrbmi, kako bi dosegel čim višjo starost, v vsakem primeru pa bi prav gotovo rad čimbolj na kratko odslovil smrt, če bi se ustavila pred njegovim prigom. Življenje je vsakemu drago, pa čeprav je njegova pot, namesto z rožicami, posejana z bodicim trnjem.

Dostikrat si res kdo zaželi smrti, toda v takšnih primerih se navadno zgoditako kot tistemu staremu Grku, ki je nesel težko butaro iz gozda, jo v svoji veliki utrujenosti vrgel na tla in klical smrt, naj pride ponj. Ko pa je res prišla, se je starček hitro premislil in jo prosil le, naj mu pomaga butaro spet naložiti na rame, da jo bo nesel dalje proti domu.

Kdaj je človek prav za prav star?

Pravimo, da je že precej v letih, kadar si je naprtil na svoja ramena recimo kakih sedem križev. Če kdo doseže starost osemdesetih let, pravimo, da je izredno star. Zgodi pa se — zlasti ee je to pripetilo dostikrat v prejšnjih zmernejših časih — da kdo doživi tudi sto in še več let, pa je kljub temu še dokaj trdna korenina.

Usoda ni namenila vsem ljudem enako dolgega življenja. In tudi prav je, da ga ni, kajti nič kaj ne bi bilo prijetno, če bi vedeli natančno, kdaj bo treba vzeti slovo od tega sveta, zlasti za tiste ne, ki jim je ereča v življenju posebno mila. Bolje je na vsak način, če ne vemo za uro ločitve, saj še sama prehitro pride.

Nekaj čudovito trdnih korenin

Marsikoga pa je življenje z leti naravnost obisulo, toliko mu jih je naklonilo. Pomislimo samo

boj, zanj ni nič manj dragocena, kakor puška, kajti vprav na puščavskem svetu, kjer danes tako pogosto divjajo vojne vihr, se je dobro izkazalo, da zmag ne izvojuje samo puška in drugo strelno orožje, pač pa tudi skromna čutarica skromne vode, ki vojaka zalaga z novimi, svežimi močmi in brez katere tudi še tako popolno orožje ne bi zadostovalo za dosego zmage. Puščava je puščava, in v njej brez vode ni mogoče zmagati, kajti žejna je najhujši sovražnik, sovražnik, ki se mu ni mogoče dolgo upirati.

Kdor hoče dobro in dolgo živeti

mora znati krotiti svoje strasti. Treba je imeti takorekó stalno nadzorstvo nad življenjsko silo. Svojih moči človek ne sme nikdar zlorabljati. Držati se mora vedno tistih pravil higijene, ki so za ohranitev lastnega duševnega ravnotežja tako zelo potrebna. Treba pa je seveda paziti še na nešteto drugih, bolj ali manj važnih stvari. Človek lahko v precejšnji meri sam pripomore k temu, da doseže visoko starost.

Kako je s starostjo pri živalih

Vendar pa je človeku, kakor tudi vsaki živali ali rastlini določena primerno dolga življenjska pot. Vzemimo za primer psa. Ta, človeku menda res najzvesteja žival, je lahko še tako zdrava, toda ko doseže starost 30 let, je z njim prav gotovo konec, če ne že prej. Mačka pa dočaka še dosti nižjo starost, komaj devet ali deset let. Divje živali učkajo navadno dosti višjo starost kot domače. Slon na primer živi povprečno do 150 let. Zgodilo pa se je baje tudi že, da je ta ali oni slon doživel starost celih 500 let, vsaj tako trdijo nekateri prirodopisci. Vodni konj dočaka povprečno 80 let, torej nekako toliko kot človek v normalnih razmerah. Govedo dočaka starost 10 do 15 let, koza 12, prašič 20, jelen 30 do 40, lev 20, leopard 25, konj pa tudi do 40, seveda če ni le preveč zgaran.

Med ptiči dočakajo najčastitljivejšo starost papagaji. Žive po sto let in še več. Tudi gos doživi sto let, seveda če ji kdo prej ne zavije vratu. Sokoli učkajo tudi do 150 let, krorakji baje celo 200 let, lišček 23, pelikan 40 do 50 let, drozč 8 do 9, kokoš 10, pav, fazan, koe in golob do 20 let.

Slovita ščuka

Med plazilci živi menda najdlje krokodil, kar nekaj stoletij. Kar nič pa ne zaostajajo za njim po svoji starosti želve. Med ribami pa je odnesla rekord ščuka, ki so jo vjeli leta 1497, v Balibrnu. Tehtala je 350 kg in je bila dolga 19 čevljev. Nosišla je kovinske obroček, na katerem je bilo zapisano: »Jaz sem prva riba, ki jo je spustil v to jezero vladar vesoljstva, Friderik II. dne 5. oktobra 1230.« Tista ščuka je bila po tem takem stara 267 let. Dolgo žive tudi krapi, do 150 let, losos 100 let, morene pa do 50 let ali tudi še nekaj več.

Pri rastlinah

pa se dolgolet njihovega življenja v glavnem ravna po podnebu. Brest je lahko star 330 let, bršljan 450, javor 500, macesen 600, pomarančno drevo 650, cipresa 800 in prav toliko tudi oliva, oreh 900, lipa 1100, hrast 1500, cedra pa celo 2000 let. Pravijo pa, da to še niso največje trdoživke med rastlinami, pač pa da nekatere dočakajo še dosti več starost kot dvatisočletne cedre z Libanona.

Sveta pomorska križarjenja

II.

Umetnost grajenja ladij se je počasi izpopolnjevala. Liburnijam in starim trovaslačam so sledili bizantinski dromoni, ladje z dvema mostičema in dvema nadstropjema veslačev, po pet in dvajset na vsaki strani nadstropja. Takrat so poznali že strašni grški ogenj. Njegove lastnosti in pa, kako se dela, je baje angel razodel Konstantinu Velikemu. Ta grški ogenj so metali na sovražnika v obliki bomb iz žgane zemlje ali bronastih plamenečih sulic, ki so imele konec podoben levjemu žrelu. Dromoni so bili oklepljeni z usnjem ali klobučevino. Oskrbljeni pa so bili z vsem znanim metalnim orožjem: s puščicami in kopji, z metalnimi stroji in z lonci, ki so bili polni gadov in škorpionov. Bizantinci so se na morju zato tako močno oborožili, ker so čutili od leta 750 dalje močan pritisk Saracenov; ti so bili v Poitierski bitki potisnjeni proti Španiji, privadili so se gusarstvu in gusarili stoletja dolgo...

S pomočjo napredne gradnje ladij je zmagal zahod. Gradili so tedaj že dovolj močne ladje, da so lahko prevažali čete na dolgih in zanimivih križarjenjih. S tretjo križarsko vojsko, ki je bila zares pomorska, so zapluli proti Sveti deželi.

To je bil tedaj konec sveta. Trd, skalnat, gol pas zemlje pred žarčim nebom. Med to deželo in starim svetom pa se je razprostiralo tuje, sovražno morje, kamor ni nihče zaplul brez strahu. To morje je bilo polno nepojmljivih grozot: človeka je prevzela brezmejna utrujenost, vladala je lakota in žejna, slabost s pretresljaji, ki vzamejo voljo do življenja, strah, da bi utonil in ne imel nití koščka posvečene zemlje nad ubogim trohnečim telesom.

* Poitiers — Karel Martel je tam premagal Arabce (732).

A to morje je pot v svete kraje, kjer sta živila Kristus in njegova Mati, kjer je vsaka stvar spomin nanju. Zadostovalo je, da si enkrat samkrat potoval tja, vrnil si je očičen in gotov blagra na tem in zveličanja na onem svetu. Noben blagoslov ni obvaroval pred trpljenjem na tej poti.

Že stoletja so tisoči kristjanov romali v te svete kraje. Toda prišli so divji Saraceni, pristaši Mohameda, in sveti krajji so postali njihov plen. Plenili in mučili so uboge romarje. Poizkusili so iztrebiti molitev in češčenje. »Ta zemlja je naša,« so govorili. In kdo bi mogel prenašati take žalitve?

Odpor proti temu se je kot veter širil po vsem svetu. Ves krščanski svet je blagoslavljal vojsčke, ki so se dvignili k orožju. Bog je hotel, da so prišli s skrajnega zahoda vitezi, vsi dobri kristjani. Tisoči, desetisoči in stotisoči so prelili svojo kri in iz tega je vzklija zmaga. Jeruzalem je spet postal sveto mesto, nevesta Kristusova.

A žal so kmalu spet prišli slabi časi. S severa, z juga in z vzhoda so pridrle nove tolpe. Bog je dopustil, da so bili kaznovani grehi kristjanov. Saladin, sultan Kaira in Damaska je postal bič božje jeze. Tresla se je zemlja, sonce in luna sta mrknila, nastal je orkan in majal vse štiri konce sveta. Neverniki so zaplenili pravi križ in pobili njegove branitelje. Jeruzalem so zavzeli leta 1187, čuvarji Templja so zbežali. V dveh dneh je padel še Mere, katerega je že Ptolomej smatral za edino pristanišče, kjer so ladje lahko zasidrali. Povsod so plapolali rumeni Saladinovi prapori. Kmalu so se s Kristusovega imena v teh krajih samo še norčevali in ga zasramovali.

Papež Gregor III. je vzpodbujal vernike. Njegov naslednik Klement III. je zapovedal vesoljne molitve. Guillaume, škof iz Tyra, je govoril francoskim in drugim krščanskim princem in jih navdušil. Krščanstvo je znova klicalo svoja ljudstva. Francoze iz Fran-

* Ptolomej — grški zemljepisec v II. stoletju po Kristusu.

cije, Burgundije, Akvitanije in Normandije, Normance iz Anglije in Sicilije in vse tiste iz Portugalske in Norveške, ki se jim je v žilah pretakala krščanski kri, je spet prevzel duh plemenitosti in časti. Vnela se je znova križarska vojna, tretja po številu.

Kod naj krenejših S slabimi potmi po kopnem niso bili zadovoljni tisti, ki so že videli prve svete ekspedicije. Preveč kosti pokriva bregove Donave, balkanske gozdove in puščave Dorilije,⁴⁰ kjer so ostanki kristjanov pomešani z ostanki Turkov — Seldžukov, ki jih je sto let prej premagal Gofrid Bouillonski, in antiohijske puščave, kamor so apostoli prinesli vero. Le cesar Friderik Barbarossa je trmasto šel po tej usodni poti s svojimi teutonskimi križarji. Sto tisoč jih je odšlo iz Regensburga, komaj pet tisoč jih je prišlo na cilj in s seboj so nosili truplo svojega kralja, ki je utonil v rečici Selevki. Kralja Francije in Anglije sta se pa odločila za pot, po kateri dotodaj še niso hodili. Da, Avgust in Levjesrčni sta si izbrala pot bodočnosti in osvojitve sveta — morsko pot. Približno sto let prej je Guynemer iz Boulogna tvegala s svojimi ladjami pot v Sveto deželo in prišel do Tarsa in Laodiceje.

Pot po kopnem je polna zased, po morju pa hitra in sigurna. Križarske ladje so se sestale v Messina. Francozi s Filipom Avgustom na čelu so prišli na genovskimi najeti floti najprej tja. Bilo je 650 vitezov in 1300 oprod. Kmalu je prišel tudi Rihard Levjesrčni na veličastnem ladjevju, priplul je iz Marseille. Priključilo se se še ladje iz italijanskih, h, flandrijskih holandskih pristanišč.

10. aprila 1191 je veličastno ladjevje odplulo. Predstražo so tvorile tri velike z zastavami okrašene ladje. Bile so to zastave Ivane sielske kraljice in zaročenke Levjesrčnega in pa Berengere, hčerke Sanča Navarskega. Tem ladjam so sledili dromoni, potem pa so plule velike prevozne ladje. Zadnja straža je bilo 53 angleških ladij in tem je poveljeval Rihard sam. Vsega je bilo 343 ladij.

⁴⁰ Dorileja — Eskişehir v Mali Aziji.